

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Изх. № 10-00-6..... 11-12-2019

На Ваш № 338 / 08.09.2019 г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

ОТ

ДАНАИЛ КИРИЛОВ - МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

ПО

КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 11/2019 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд от 8 октомври 2019 г. в качеството ми на министър на правосъдието съм конституиран като заинтересована институция по конституционно дело № 11 за 2019 г., образувано на 17 юли 2019 г. по искане на пленума на Върховния административен съд за даване на задължително тълкуване на чл. 121, ал. 4 от Конституцията във връзка с отговор на въпросите:

1. „Всички съдебни актове ли представляват „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?“
2. „Какви характеристики трябва да притежава един съдебен акт, за да бъде категоризиран като акт на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?“
3. „Кои съдебни актове не са актове на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?“
4. „Валидни ли са „актовете на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, които не са мотивирани?“
5. „Допустимо ли е по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, в изрично посочени със закон случаи, излагането на мотиви към определени „актове на

правораздаването“ да бъде осъществено след подаването на жалба срещу постановения акт?”

С посоченото определение искането е допуснато за разглеждане по същество.

По въпроси № 1, № 2, № 3 и № 5:

Поставените тълкувателни въпроса са взаимно обусловени, като отговорът на първия въпрос предопределя и отговорите на останалите.

В теорията на гражданското процесуално право е безспорно, че в исковия процес се състои гражданското правораздаване. Приема се, че правораздаването е такова възстановяване на законността (защита и санкция при правонарушение), което се състои в разрешаване със сила на пресъдено нещо на правни спорове от неутрален и независим орган с участие на страните по спора.

Администрацията на гражданските правоотношения, която се дели на спорна и безспорна, представлява съдебна намеса в областта на гражданските правоотношения, която не е предизвикана от правонарушение, и поради това може да бъде окачествена като съдебно управление на граждански отношения.

Смятам, че в нормата на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, която гласи, че актове на правораздаването се мотивират, конституционният законодател не е вложил разбирането за понятието „правораздаване“ в тесния смисъл на процесуалната теория.

Тъй като конституционните норми се характеризират с най-висока степен на абстрактност, нелогично би било допускането, че с този текст Конституцията се опитва да отграничи охранителните производства и тези на спорна съдебна администрация от исковите. Още повече, че текстът се отнася както за гражданските производства, така и за наказателните и за съдебните административни производства.

Текстът на чл. 121, ал. 4 следва да се разглежда във връзка с други основополагащи принципи, уредени в Конституцията. Такъв например е принципът на правовата държава, установен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията. В мотивите към Решение № 1 от 2005 г. по к.д. № 8/2004 г. Конституционният съд отбелязва, че принципът за правовата държава включва както принципа за правната сигурност (формалния елемент), така и принципа за материалната справедливост (материалния елемент). Тези основни характеристики на правовата държава се проявяват като водещи максими в различните клонове на действащото право. Съвкупността от формалните и материалните елементи дава многопластовото съдържание на конституционния принцип и откроява неговата специфика. „Правова държава“ означава упражняване на държавна власт на основата на конституция, в рамките на закони, които материално и формално съответстват на конституцията и които са създадени за запазване на човешкото достойнство, за постигане на свобода, справедливост и правна сигурност.

Принципът на правната сигурност изисква всеки акт, който има за цел да породи правни последици, да черпи своята задължителна сила от правна норма, изрично посочена като правно основание. Това изискване се отнася и във връзка със задължението за мотивиране.

Проявление на принципа на правовата държава е изискването за мотивиране на актовете на изпълнителната и законодателната власт, което е уредено на законово ниво. Член 59, ал. 2, т. 4 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) задължава административния орган да посочи правните основания (мотивите) за издаване на индивидуалния административен акт. Към проектите на закони и проектите на подзаконовни нормативни актове също има изискване за мотивиране (чл. 28 от Закона за нормативните актове), като проект на нормативен акт, който няма мотиви или доклад, не се обсъжда (чл. 28, ал. 4 от Закона за нормативните актове).

В този смисъл проявление намира и друга от характеристиките на принципа на правовата държава – изискването за законност. Съдът на Европейския съюз приема, че в правните системи на всички държави членки намесата на публичните власти в сферата на частната дейност на дадено лице, независимо дали физическо или юридическо, трябва да има правно основание и да е оправдана от установени в законодателството съображения (Съединени дела 212 до 46/87, Hoechst срещу Европейската комисия [1989] Recueil 02859, параграф 19).

Този принцип е общ за трите власти. Изискването за законност и за недопускане на произвол важи и за актовете на съдебната власт. Още повече, че съдът е институцията, която следва да гарантира спазването на закона от всички.

От обстоятелството, че само за актовете на съдебната власт изискването за мотивираност е изведено на конституционно ниво, следва, че понятието „правораздаване“ в конституционния текст на чл. 124, ал. 4 не може да бъде тълкувано стеснително и следва да бъде интерпретирано в по-широк план. Това са всички съдебни актове, чрез които се засягат пряко или косвено права или интереси на страните в процеса или на трети лица и които влияят на техния правен статус.

Този извод се подкрепя от обстоятелството, че задължението за мотивиране на съдебните решения е свързано и с други права. От мотивите може да бъде направен извод дали е бил безпристрастен и независим съдът, дали е осигурил равенство на страните в производството. Мотивирането на съдебните актове, както бе казано и по-горе, препятства риска от произвол и позволява на гражданите в едно демократично общество да узнаят мотивите за решенията, постановявани в името на народа (чл. 118 от Конституцията).

Мотивирането на съдебните актове е свързано и с правото на защита (чл. 56 от Конституцията). За да има възможност да се обжалва неблагоприятно за определен правен субект решение, то трябва да е надлежно мотивирано. Съответното лице трябва да има възможност да се запознае с аргументите, довели до това решение, и да обжалва решението, като обори мотивите във връзка с които то е постановено.

В случай че въобще липсват мотиви, предвидените средства за защита може да се окажат илюзорни. Задължението на съдебния орган да изложи мотиви на своето решение е от особена важност, за да бъде ефективно обжалването. Практиката решенията да се мотивират само ако са обжалвани е неприемлива, защото вземането на решение дали да се обжалва или не един акт може да е предопределено именно от мотивите му.

Изложените аргументи важат в по-голяма или в по-малка степен за исковите производства, за охранителните производства и за производства по спорна съдебна администрация, но няма съдебно производство, в което посочените фундаментални конституционни принципи да са изключени изцяло. Определящо в случая е не дали един съдебен акт е постановен в исково производство, а дали той може да засегне правната сфера на неговите адресати или на трети лица.

С оглед на изложеното считам, че „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията са всички съдебни актове, засягащи правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата, които те могат да обжалват или спрямо които имат право на защита по исков ред.

По въпрос № 4:

Конституцията регламентира изискването за мотивираност на правораздавателните актове. В случай че това изискване не е спазено, очевидно съдебният акт страда от сериозен порок. В теорията и съдебната практика се приема, че съдебното решение, което не е мотивирано, е неправилно, поради което е и отменимо. В Тълкувателно решение № 1 от 2001 г. по т.д. № 1/2000 г. Върховният касационен съд приема, че: „Със сила на пресъдено нещо се ползува само решението по отношение на спорното материално право, въведено с основанието и петитума на иска като предмет на делото. С решението съдът подвежда фактите под правната норма, и ги обявява в диспозитива като правни последици, които се ползват със сила на пресъдено нещо. За това диспозитивът на решението, който чл. 189, б. "г" ГПК визира като констатация относно спорното право, представлява източника на силата на пресъдено нещо. Мотивите към решението според чл. 189, ал. 2 ГПК не са част от него. Нарушаването на изискването за мотивираност на съдебният акт не означава липса на решение, а е основание за неговата отмяна като неправилно, т. е. те са елемент, но не иманентна негова част.“ Изводът е, че за да е редовно, решението трябва да бъде мотивирано. Както бе посочено по-горе, това се отнася и за съдебните актове, постановени в производства по безспорна и спорна съдебна администрация.

С УВАЖЕНИЕ,

ДАНАИЛ КИРИЛОВ
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО